

Cinema i Drets dels Infants

JOHN Q.

Principi 8: L'infant ha de figurar entre els primers de rebre, en tota circumstància, protecció i socors.

Objectius generals

- ✚ Afavorir el coneixement dels drets per part dels joves. Il·lustrar la declaració i procurar que s'interioritzin els drets dels infants, fent els estudiants més sensibles a les seves violacions, tot partint d'una metodologia que afavoreix l'empatia i la comprensió de l'altre.
- ✚ Procurar-los competència cinematogràfica, donant-los l'oportunitat de veure un cinema de qualitat i d'estils ben diferents que els ajudaran a afinar el seu propi gust i els pot servir d'introducció a una educació de la imatge.

Objectius específics

- ✚ Descobrir el sentit del vuitè dret de la Declaració, tractant especialment les possibilitats de socors.
- ✚ Analitzar el significat dels distints moviments de la càmera com a elements cabdals del llenguatge cinematogràfic..

JOHN Q.

PRESENTACIÓ DE LA PEL·LÍCULA

Fitxa tècnica i artística

Direcció: Nick Cassavetes

Guió: James Kearns.

Interpretació: Denzel Washington, Robert Duvall, Anne Heche, Ray Liotta, Ethan Suplee, Shawn Hatosy, Kimberly Elise, Eddie Griffin, David Thornton, Daniel E. Smith, Keram Malicki-Sanchez, James Woods

Producció: Mark Burg, Oren Koules

Música: Aaron Zigman

Fotografia: Rogier Stoffers

Disseny de producció: Stefania Cella

Direcció artística: Thomas Carnegie, Elis Y. Lam

Escenografia: Clive Thomasson

Vestuari: Beatrix Aruna Pasztor

Durada: 111 minuts

País i any: Estats Units, 2001

Qualificació: No menors de 13 anys

Escenes de DVD

1. Títols
2. Una família
3. Sobrequalificat
4. Diumenge terrible
5. Diagnòstic
6. Camí alternatiu
7. Una mica d'ajuda
8. Fes alguna cosa!
9. Tensió i trauma
10. Demandes
11. Preocupacions principals
12. Clíniques privades i juraments
13. Fiança i llibertat
14. Esperant el miracle
15. A trets
16. L'ull públic
17. "Agafa el meu"
18. Un darrer missatge
19. "Fem-ho"
20. Rendir-se
21. Tres mesos més tard
22. Crèdits finals

Resum

John Q. és un home normal i corrent, que treballa en una fàbrica i viu confortablement i a gust amb i per la seva família. La seva dona Denise i el seu fill Michael són el centre de la seva atenció i dedicació. Però tot es trastoca quan el seu fill es desmaia en un partit de beisbol i els metges diuen que ha de ser sotmès a un trasplantament de cor que els seus pares no poden pagar. Ni l'assegurança mèdica ni l'ajuda social no es fan càrrec d'una operació tan costosa. John Q. decideix fer tot el possible per salvar el seu fill. Desesperat i veient que se li acaba el temps, decideix segrestar la gent que hi ha en una sala d'urgències...

Nota pel professorat

En aquest film es mostra una cara poc amable del món americà i que normalment no és tema dels films d'autocomplaença habituals. Caldrà explicar als alumnes, ni que sigui sumàriament, el sistema americà d'assegurances mèdiques, mostrant que a Estats Units no hi ha seguretat social ans un sistema de mútues privades, i d'aquí ve el conflicte de la pel·lícula.

Un aspecte sorprenent i no pas poc important és que en el film el cas de John Q. no existeix fins que no surt per la televisió. Aquesta pot ser també una font de reflexió. La pel·lícula, més enllà dels drets dels infants, planteja un dilema ètic i és: què s'ha de fer quan ens considerem víctimes d'una injustícia? És lícit actuar cegament, per l'impuls i la ràbia, posant en perill la vida d'altres persones? Si no volem més injustícia i crueltat, hem d'usar els mateixos mitjans que la societat injusta?

El director, un cineasta independent (*Volver a vivir*, 1996 i *She's so lovely* (1997) posa en relleu el drama humà, des de l'anonimat dels personatges, en uns escenaris anodins, sempre urbans. Ens ofereix una mirada de denúncia típica d'alguns realitzadors dels anys 50, com Martin Ritt o Elia Kazan, Richard Fleisher, o dels anys 60 o 70, com Sidney Lumet, John Frankenheimer, Alan J. Pakula o Sidney Pollack.

El guió va sorgir arran d'un comentari que va fer un pacient que havia rebut un trasplantament de cor i va comentar davant de la premsa: "Si no hagués estat ric, ja seria mort". James Kearns va fer el guió i la pel·lícula va ser filmada en tres setmanes. Cal tenir present que en la qualificació d'edats no és recomanada per menors de 13 anys. Es pot prescindir de les escenes més violentes i plantejar el conflicte.

Aquesta pel·lícula pot ser útil també per plantejar temes com les relacions familiars, la injustícia del sistema econòmic que reflecteix, el sentiment d'impotència, el paper dels mitjans de comunicació i l'opinió pública, etc.

Com visualitzar la pel·lícula a l'aula

Visionat: de l'inici fins a la notícia

- 1 a 6 0:00:00 a 0:27:10 27'

Partir de l'escena en què el metge diu:

"Si el seu fill no rep un trasplantament de cor aviat, la seva mort en els propers dies és inevitable. Pensant que hi hagués un donador compatible, el cost aproximat de l'operació és de 250.000 dòlars. Ah i per cert, la seva assegurança no està disposada a cobrir la despesa"

Reflexionar sobre el que pot significar aquest comentari pel desenvolupament de la pel·lícula

- 8 0:34:45 a 0:37:12 3'

- 19 a final 1:34:38 a 1:46:30 12'

Total 42'

ABANS DE VEURE LA PEL·LÍCULA

◆ Activitats prèvies

- Si tinguessis un accident o se't declarés una malaltia greu, saps si tindries cobertura mèdica per poder-ho solventar?
Pregunta a casa quina mena d'assegurança mèdica teniu per poder afrontar una situació inesperada: una operació quirúrgica, un trasplantament, un tractament a llarg plaç, etc.
- T'has fixat mai com es mouen les càmeres a l'hora de filmar? Què en sabem entre tots?

◆ El títol i la caràtula

El títol

Les caràtules solen ser les mateixes a diferents països, però els títols canvien; per exemple, a Mèxic es diu *Situación extrema*; a altres països de parla hispana: *Todo por mi hijo*.

- El títol és el nom d'un lloc, d'una persona...? Justifica la resposta
- Quina nacionalitat pot tenir un film que porta aquest títol?

La caràtula

- Què ens diu el rostre de la caràtula?
- Quins són els sentiments que afloren en l'expressió del rostre ?
- Què significa aquesta mirada de costat?
- Es una mirada intensa o superficial?
- Com vesteix l'individu de la caràtula és indicador d'alguna cosa?
- Creus que aquest individu pot ser John Q.?
- Què hi veus? Qui hi ha? On deu ser?
- Pots endevinar què passa?
- El pla del rostre de l'home és un pla panoràmic, mitjà o primer?
- Quina diferència hi ha entre les dues caràtules que presentem?
- El pla del passadís que es veu al fons és un pla panoràmic, mitjà o primer?

◆ Fitxa d'observació

-A mesura que vagin sortint els distints personatges, anota el nom dels protagonistes i també el dels antagonistes (si es fa difícil de captar el nom, diem almenys la professió i/o el càrrec que ocupen)

Nom	Edat aprox.	Paper	Professió

-Aprofita el llistat per prendre nota d'alguna frase impactant o clau que ens ajudi a comprendre la pel·lícula

PARLEM DE LA PEL·LÍCULA

◆ Bateria de preguntes

- Respondre a aquestes qüestions:
 - Què ens diu aquest film sobre els infants?
 - És una ficció o pot passar en la realitat?
 - T'has posar a la pell de John Q.?
 - Com creus que haguessis reaccionat tu?
 - Quin sentiment et provoca l'actitud de Denise?
 - Quin altre títol posaries a la pel·lícula?

La pel·lícula

- Quants anys passen aproximadament des de l'inici de la pel·lícula fins a la darrera escena? Com ho sabem en el film?
- Podries assenyalar l'ús d'un primer pla, d'un pla curt i d'un pla americà?
- Pots assenyalar algun pla general i algun pla de detall?
- Pots recordar un pla en picat i algun en contrapicat?
- Podries fer un judici d'algun aspecte del film que t'hagi cridat l'atenció, com ara: el paper dels actors, la fotografia, la música, el vestuari, etc.?
- Des de quin punt de vista està explicada la pel·lícula? Marca amb una creu el que creguis correcte:
 - a. Per ordre cronològic
 - b. Des del començament del problema
 - c. Amb salts enrere (retrospecció o flash back)
 - d. Amb salts endavant o flash Forward
 - e. Amb el·lipsis
 - f. En paral·lel
- Recordes alguna seqüència o fotograma especialment impactant?

◆ L'acció: L'espai i el temps

- ◆ A quina època passa la pel·lícula:
 - On passa l'acció? País, centre ciutat, extra radi, gran ciutat, ciutat mitjana, poble...
 - Descriure els llocs -interiors o exteriors on passa l'acció.
 - Calcular el temps passat entre l'inici i el final del film: anys, estacions, dies, hores, etc.

◆ Els personatges

• Com són els personatges principals?

	Descripció física	Descripció psicològica
Jonh Q.		
Denise (mare)		
Mike (nen)		
* AJUDA		
Trets físics		
Algunes observacions que es poden fer:		
-Aspecte físic general: alt, prim, ros, fort,		
-Com gesticula, com es mou: elegant, nerviós,		

Trets psicològics

Buscar entre aquests adjectius algun que vagi bé per a usar en la descripció dels personatges:

Bondadós	Perseverant	Generós	Humil
Calmat	Solidari	Indiferent	Obedient
Tolerant	Ordenat	Impacient	Colèric
Pacient	Voluntariós	Sincer	Respectuós	
Delicat	Amical	Amable	Apassionat	

◆ Pla de discussió sobre els personatges

Per a treballar primer individualment i després en grup:

- Afegir-hi algun personatge més o treure'n algun
- Afegir-t'hi tu fent un paper (pots triar un dels papers que ja hi ha o afegir un nou personatge que inventaries).
- Amb quin dels personatges viuries i amb quin no i per què?
- Quins valors representen els distints personatges del film (es pot posar una llista de valors positius: solidaritat, tendresa, estimació, tolerància, comprensió, generositat, amistat, etc.?)

• Com reaccionen emocionalment?

Pots detectar algun moment del film on sigui molt explícit algun dels següents sentiments per part d'algun dels personatges principals?

	<u>Sentiment</u>	<u>Personatge</u>	<u>Moment del film</u>
Ira			
Tristesa			
Temor			
Plaer			
Amor			
Sorpresa			
Dolgut			
Vergonya			
* AJUDA			
Ira : fúria, ultratge, ressentiment, còlera, exasperació, indignació, aflicció, acritud, irritabilitat, hostilitat, violència, odi, etc.			
Tristesa : pesar, malenconia, pessimisme, llàstima, autocompassió, solitud, abatiment, desesperació, aflicció, esllanguiment, etc.			
Temor : ansietat, aprensió, nerviosisme, preocupació, consternació, inquietud, cautela, incertesa, por, terror, fòbia, pànic, etc.			
Plaer : felicitat, alegria, diversió, orgull, embadaliment, gratificació, satisfacció, eufòria, èxtasi, etc.			
Amor : acceptació, simpatia, confiança, amabilitat, afinitat, devoció, adoració, afecte, estima, tendresa, consideració, predilecció, etc.			
Sorpresa : commoció, desconcert, admiració, estranyesa, atordiment, estupefacció, esbalaïment, meravellament, etc.			
Disgust : menyspreu, avorriment, aversió, disgust, repulsió, desplaer, desgrat, pena, aflicció, sofriment, turment, empipament, molèstia, decepció, malestar, etc.			
Vergonya : culpabilitat, molèstia, disgust, remordiment, humiliació, mortificació, deshonor, penediment, etc.			

Sobre els personatges

- John Q. és un heroi o un delinqüent?
- Quin és el paper de la mare?
- Com lliga el personatge del cirurgià amb el jurament hipocràtic? (Busca què és i com es formula el jurament Hipocràtic)
- Qui defensa la directora de l'hospital?

• Exercicis i activitats

- Quins són els moments especials del film per a tu?

1.
2.
3.

- Resumeix l'argument del film en 5 ratlles

1.
2.
3.
4.
5.

- Elegeix un personatge del film i inventa un diàleg entre ell i tu. Què li preguntaries, què li aconsellaries, què li suggeriries, etc.

(El teu nom) -
(el nom del personatge) -
-
-

- Canviar el final de la pel·lícula

- Adaptar (adaptar a AQUÍ i ARA). Com seria la pel·lícula avui dia o al nostre país

- El darrer pla de la pel·lícula, la mirada trista i cansada de John Q. diu moltes coses. Pots verbalitzar-ne algunes?

➤ El final de la pel·lícula

- El film ens ve a dir que es pot fer alguna cosa?
- Té un to esperançat o no?
- Ens ve a dir que malgrat els esforços d'algunes persones tot seguirà igual?
- Quin sentit té l'escena final?
- Creus que el director pren partit per alguna opció? Basa les teves raons en exemples extrets de la pel·lícula.

➤ Com qualificaries la pel·lícula?

Realista	Suggestiu
Interessant	Recomanable
Bona	Pamfletària
Irritant	Avorrida
Espantosa	Dolenta
Policíaca	Dramàtica

Com sempre, caldrà que justifiques la teva resposta.

◆ Com a resum

- Busca un títol més descriptiu per aquesta pel·lícula
- La pròpia caràtula
 - Creus que s'han acomplert les expectatives que t'oferia la caràtula?
 - Què t'hi sobra o què t'hi falta?
 - Quina creus que és la més adient?
- Personalitza la caràtula. Dibuixa la teva caràtula a partir d'elements distintes que pots trobar a Internet: lletres, fotografies dels actors, fotogrames de publicitat, etc.

PARLEM DELS DRETS DELS INFANTS

Principi 8: L'infant ha de figurar entre els primers de rebre, en tota circumstància, protecció i socors.

➤ Quina relació té aquesta pel·lícula amb els Drets dels infants?

- Podria servir per a il·lustrar el vuitè principi de la Declaració dels drets dels infants?
Per què?

◆ Tenir dret a una ajuda preferent

Pla de discussió

- Què vol dir ajuda preferent?
- Pots posar exemples de situacions d'auxili?
- Què significa donar socors?
- Com justificaries que els nens han de tenir ajuda preferent?
- Pots imaginar situacions en les quals els infants no hagin de tenir ajuda preferent?
- Quin sentit té la frase ja esdevinguda tòpic: "Infants i dones primer"?

DEBAT

Plantejar un debat sobre el tema de la protecció i socors, especialment des de la perspectiva de qui ha de ser primer. Plantejar algunes preguntes al gran grup, iniciar el debat col·lectiu i, una vegada engegat, dividir el grup en dos blocs, els qui defensin que han de ser primer els infants i els qui defensin que han de ser els adults.

Algunes preguntes:

- Com justificaries que l'infant ha de figurar entre els primers de rebre, en tota circumstància, protecció i socors?
- No seria més lògic que fossin els adults els qui tinguessin protecció i socors en primer lloc?
- Què implica que els adults siguin primers? Quina mena de raons es podrien donar per defensar aquest argument?

Caldrà estar atent a l'argumentació: les raons i criteris que s'addueixen més que a la vehemència de les intervencions.

➤ Altres pel·lícules

- Saps altres pel·lícules que també poguessin exemplificar aquest principi?
- Hi ha alguna altra pel·lícula que et faci pensar en aquesta?
- Hi ha alguna lectura que et faci pensar en aquest tema?
- Has vist alguna imatge que pugui il·lustrar aquesta problemàtica?

◆ Teatralització

Proposta: Es dóna una breu història embrionària a grups de 4 o 5 estudiants i l'han de desenvolupar dramàticament, ja sigui amb mímica, amb veu, fent un petit guió, incorporant banda sonora etc. i usant o no auxiliars, per exemple disfresses improvisades, pintures facials, màscares, etc. En definitiva, han de vivificar la història i fer-la creïble. Una vegada cada grup ha representat la història preguntem quina ha estat la posada en escena més versemblant, més enriquidora, més realista, més imaginativa, etc. I ens demanem com es pot resoldre el cas que plantegem. Ens posem a imaginar solucions i ens proposem de trobar-hi alternatives.

Primer van recollir els soldats morts i van empaquetar amb molta cura totes les coses que s'havien pogut salvar, especialment les armes. Quan tot va estar a punt, van fer un cop d'ull als quatre infants estirats en un racó de la tenda que havíem quedat ferits i ens van donar aigua, tot dient que més tard algú ens vindria a ajudar o a recollir.

.En quin context creus que passa aquesta escena?
 Creus de veritat que els recolliran o els aniran a auxiliar?
 Perquè s'ocupen primer de les coses que dels infants?

◆ Què podem fer?

Per tal d'ajudar a fer realitat aquest dret:

- Què hi poden fer les famílies?*
- Què hi pot fer l'escola?*
- Què hi poden fer els mitjans de comunicació?*
- Què hi pot fer la societat?*
- Què hi pots fer tu?*

PARLEM DE CINEMA

Els moviments de la càmera

Així com hem pogut parlar del valor significatiu dels angles de la càmera en el cinema, també podem parlar dels moviments d'aquesta. La càmera durant el rodatge es pot moure i fonamentalment descriurem els essencials:

1. La panoràmica. Consisteix en una rotació de la càmera entorn del seu eix vertical o horitzontal, sense desplegament de l'aparell. És justificable per la necessitat de seguir un personatge, un vehicle en moviment, etc.

Distingirem tres tipus de panoràmiques:

- a) Panoràmiques descriptives, que tenen com a finalitat l'exploració d'un espai: sovint tenen un paper introductori o conclusiu.
- b) Les panoràmiques expressives es fonamenten en una mena de trucatge, en l'ús no realista de la càmera i serveixen per a suggerir una impressió, una idea.
- c) Finalment les panoràmiques que podríem anomenar dramàtiques i que solen ser les més interessants, ja que juguen un paper important en l'argument: la càmera fixa en un turó rocós, després d' haver seguit la diligència que es fica a la vall, gira fins a trobar un grup d'indis que es preparen per a posar un parany.

2. El tràveling. Consisteix en un desplegament de la càmera, mentre queda quiet, - constant-, l'angle entre l'eix òptic i la trajectòria de desplegament.

a) El tràveling enrere pot tenir molts sentits:

-Conclusió: A la fi de "Nosaltres hem guanyat aquesta nit, la càmera recula del grup que envolta el boxejador ferit .Allunyament en l'espai: el mariner malalt vist pels seus amics de repatriament mentre el taxi els du, després d'haver-lo deixat a casa seva.

-Acompanyament d'un personatge que avança quan és dramàticament important que se li vegi la cara.

-Pot voler dir deixadesa moral, impressió de solitud, d'impotència, de por....

b) El tràveling endavant és un moviment encara més interessant sense cap dubte, perquè és el més natural per a nosaltres, correspon al punt de vista d'un personatge que avança o bé a la projecció de la mirada cap a un centre d'interès.

Heus aquí les diverses funcions d'un tràveling endavant:

- Introductori: el moviment ens insereix en el món on es desenvolupa l'acció.

- Descripció d'un espai material
- Passatge cap a la interioritat, és com si un mateix fos el protagonista que veu allò que té al davant. Expressa també la tensió mental d'un personatge.

Avui dia el tràveling ha estat substituït pel ZOOM -aproximació a l'escena sense necessitat de fer-ho físicament, gràcies a un teleobjectiu.

3. La trajectòria

És un tipus de moviment relativament nou en la història del cinema: consisteix en una combinació indeterminada de tràveling i panoràmica i fa servir una grua.

La trajectòria sovint inicia les pel·lícules, té com a funció introduir l'espectador en d'univers que es descriu amb més o menys insistència. En l'actualitat la capacitat tècnica dels estudis i els finançaments sense límit pressupostari fan possible uns efectes de moviment i l'expressivitat dramàtica vertaderament excepcionals. S'aconsegueix un moviment ininterromput de la càmera que converteix el tradicional pla en un: Pla seqüència, que permet a l'actor una continuïtat interpretativa i al director de fotografia l'aprofitament de la il·luminació total de l'escena, donat un resultat excel·lent des del punt de vista dramàtic.

Amb aquesta continuïtat narrativa del cinema contemporani es pot aconseguir també aquell efecte dit profunditat de camp, que consisteix en veure des d'un mateix pla de conjunt diversos personatges allunyats en l'espai de manera que uns apareixen en primer pla, altres en un de mitjà i encara uns altres en un de general.

Qüestions

- . Anàlisi d'una escena que sigui representativa.
- . Quins moviments de càmera has identificat?
- . Perquè creus que aquesta escena es filma així i no d'una altra manera?
- . Significaria el mateix si hagués estat filmada d'una altra manera?

AVALUACIÓ

A tu què t'ha dit el film?

- Pot ser que prop teu hi hagi un company o companya a qui li passi quelcom semblant al que li passa al personatge principal de la pel·lícula i tu no te n'adonis?
- Escribeu tres ratlles justificant la teva opinió sobre la pel·lícula.

1. 2. 3.

Autoavaluació

- Què he après sobre els Drets dels Infants i sobre cinema?
- Per què m'ha servit o em pot servir haver vist i treballat aquesta pel·lícula?
- Quina relació té el que hem vist i fet amb la meva vida?
- Si hagués de triar una imatge per resumir la meva valoració de l'estudi d'aquest article seria... (Buscar una imatge, una expressió de rostre, un gest de mans, una actitud corporal, etc.)
- Després de veure el film, de les converses que hem tingut, dels exercicis que hem fet, ha canviat alguna cosa en el meu pensament o en els meus sentiments?
- Sobre els moviments de la càmera he après ...(completar la frase).

PER SABER-NE MÉS

Filmografia

"...First do no harm" de Jim Abrahams

Webs

Web oficial:

www.iamjohnq.com

www.portalmix.com/cine/johnq